

Dramatic Dialectic

Dedicated in Memory of
Yaakov Yosef ben Natan Nata
and
Chaim ben Menachem Mayer

ראש השנה תשפ"ה

Teshuvah R. Bernstein

"כדי שתמליכוני עליכם" הארת דרך

R. Weissblum (פני יצ)

2

What is the appropriate mood for this day? Let us consult the words of our Sages and see the various elements that together make up the atmosphere of Rosh Hashanah.

On the one hand, we find the following statement in the Gemara regarding the very noticeable absence of *Hallel* from our festive prayers on Rosh Hashanah and Yom Kippur:²

The angels asked before the Holy One, Blessed is He, "Master of the world, why are the Jewish People not singing [Hallel]

before You on Rosh Hashanah and Yom Kippur?" He [Hashem] responded, "Can it be that the King is sitting on the throne of judgment, and the books of the living and the dead are open before Him, and the Jewish People are singing?"

From these words we see that even a regular feature of the festival prayers such as *Hallel*, which is a mitzvah, is considered incongruous with the serious nature of the day.

On the other hand, the Midrash has the following to say about how we should conduct ourselves on Rosh Hashanah:³

It is the way of the world that if one has a judgment pending, he wears black clothing, leaves his beard unkempt, and doesn't trim his nails, for he doesn't know how his judgment will turn out. However, the Jewish People are not like that; they wear white clothing, trim their beards and nails, and eat, drink, and rejoice on Rosh Hashanah, for they know the Holy One, Blessed is He, will perform a miracle for them [and give their judgment a favorable outcome].

The answer, says R' Wolbe, is that everything we have discussed in this chapter is summed up in these two words. During these days, the king, is המשפט — the judgment! The essence of the judgment of Rosh Hashanah is how we relate to Hashem as King.

Is accepting Hashem's kingship a simple matter? On paper, for any believing Jew, nothing could be simpler! Yet, somehow it doesn't always seem so simple, perhaps because we are not so simple. Maybe this idea does not accompany us on a conscious level throughout the year. Perhaps we don't naturally think about it, as we would prefer to consider ourselves to be in charge. The *avodah* of *Malchuyos* is about seeing past the world as we tend to view it, with us firmly in the center. It is about battling against the diminished consciousness in which we like to envelop ourselves throughout the year. Rosh Hashanah demands that we have a proper think about our lives and our role in the world, and restore our perspective on ourselves and our relationship with Hashem.

5-C

באשר זוהי עבודת כל אדם להיות מבער הרע בתכלית ומוחה זכר עמלק מכל כל, מובן, כי גם בגילוי מלכותו ית' ישנם שני ענינים: בידי אדם הוא לגלות מלכותו ית' על ידי מעשיו, וגם הבורא בעצמו יכול לגלות מלכותו לאדם.

באשר אנו מקבלים על עצמנו עול של מלכות שמים מידי יום ביומו אומרים אנו: "שמע ישראל, ה' אלקינו ה' אחד". ה', שהוא בעל הכוחות כולם, כל הכוחות הנמצאים בכריאה — קיומם מכוח וכוחם מכוחו — הוא, בעצם, אחד. אין מציאות מוכרחת בעולם בלעדיו (ועצ'ם טוהי המוטה). מיד אחר כך מבקשים אנו, שהגילוי שנתגלה לעינינו, שהכריאה כולה, על מילארדי נבראיה, מלמדת על מלכותו ית', יתרבה עד בלי די.

מעשה נשאלת השאלה: מה מצפים מאתנו בראש השנה? "אמרו לפני בראש השנה מלכויות וכו' כדי שתמליכוני עליכם", והרי בכל יום ממליכים אנו את הבורא ית' על עצמנו פעמיים, במצות עשה של תורה!

נוסף לכך תקנו לנו חז"ל מטבע של ברכה, לומר לפחות מאה ברכות בכל יום, וכל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה (מלכות יב) וכשאומרים אנו "מלך העולם", הרי מכריזים אנו על מלכותו!

4 פב הארה ית' ית' מאמרי מלכות, זכרונות ושופרות (3) ה' ה' ה' ה' ה'

דבריו ז"ל הגם מבואר ל"מלכויות", ומתבאר מהם כי ענין המלכות הוא ענין גילוי מלכותו ית', אשר עצם מלכותו ית' בעולם הוא פשוט וברור, ומה שאמרו "ה' ימלך" הוא תפלה שהתגלות תימשך בכל דור לעולם. התרגום שתירגם הפסוק סובר כי עצם ידיעת מלכותו כדאי להכניסה לשירה, כי גם לדעת כי הוא ית' מלך עולם ועד הוא מהדברים יש לחדש ולשיר, אך הרמב"ן מענין הסתר וגילוי נגע ב.

מבואר בזה כי גם במלכותו ית' חל הסתר שאף שהוא ית' מלך ושלטון כל רגע, המתעקש יכול להתעקש ולהיות כופר. ואשר אותותיו נראים לרוב בעולם, ובכלל "אין דבר עושה את עצמו", ומה גם בדיוק נפלא כזה וסדר עצום — יתלה ב"טבע"; ואף אם נשאל ע"י החבר בכורר "מהו הטבע?" — לא ידע מה לענות כי אין זה אלא מונח המסתיר אלקותו ית', וכאשר מבואר שם בכורר, בכ"ז זוהי מתכונת הכריאה שתתכן בה כפירה. היכן מקור הכפירה ומקור ההסתר הזה למלכותו ית'? אין זה בשום נברא, כי כלם מספרים כבוד א' ומעשה ידיו יגידו. מקור מקום ההסתר הוא אך ורק לב האדם.

סוד הרע הזה אשר בלב האדם הוא המכונה בתורה "עמלק" — בריאת אומה אחת שהביאה לעולם את ה"לא ירא אלקים" וממנה התפשטה אי-היראה לכל העולם, אשר על זה נאמר בתורה "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח". חידק אי-היראה מדבק מאד וממלא אור העולם כלו, והוא המעורר העין לבלתי הכיר מלכותו ית', ומטמטם הלב לבלי הרגיש במלכותו ית'.

5

מציור זה נתבוננה-נא במהותו של הסתר מלכותו ית' בעולם: מלכותו ית' מצד עצמה גלויה בלי שום מסך, אך לבו של אדם הוא הרוקם המסכים הרבים המפרידים כעת בינינו לבין הבורא. כי אטו היום הזה לא נוכל בכיורד לראות אותו ית' בעולם, בכל שיה, בכל אילן, בכל בעל חי, בשמים? והראוי מוסתרת מפני הימצאו של עמלק! אשר על כן גילוי מלכותו ית' מחייב מחיית עמלק.

5-6

ב

במחיית עמלק מציונו שני ענינים: "א"ר יצחק כתיב מזה אמחה וכתוב תמחה את זכר עמלק אלא אמר הקב"ה אתון מחון דוכרני לתתא ואנא אמחה דוכרני [וזכרון] לעילא (ילקוט ראובני תנא). יש מחיית עמלק ע"י אדם, ויש מחיית ע"י הבורא עצמו. החיוב בכיטול הרע הוא על האדם, כל אחד כפי כחו, עד שהבורא מבטל את הרע משרשו ביטול מוחלט. משל לסלע שמונח באמצע הדרך והמלך אמר סתתו אותו קימעה קימעה עד שאני אסלקנו.

OFTEN, WE ARE SO busy on Rosh Hashanah making Hashem King over the entire world that we forget that we are also a part of Hashem's world and must make Him King over ourselves. And really, the only way Hashem becomes King over the world is through each of us personally accepting His rulership upon ourselves, similar to reciting Shema.

A reciting of *Kerias Shema* can only influence its period of time. Because a Jew needs to constantly be under *kabbalas ol malchus Shamayim*, in a state of acceptance of the yoke of Heavenly kingship — i.e., in a state of service to Hashem — we recite *Shema* each morning and night. Once the time changes — night falls or morning begins — we need a new *kabbalas ol malchus Shamayim*.

Just as each night and morning requires its *Kerias Shema*, so does each year. On Rosh Hashanah, we accept *ol malchus Shamayim* through the *pesukim* of *Malchuyos*, which conclude with "*Shema Yisrael, Hashem Elokeinu Hashem Echad*." This "*Kerias Shema*" of Rosh Hashanah is to last for the entire year. The *Sloimer rebbes* read the instruction, אקרו לקני, as, "Say *Malchuyos* before Me with enough fervor that I should become King over you for the entire year." The work of Rosh Hashanah is to accept Hashem as King over ourselves so strongly that we remain His servants for the entire year.

On the first day of Rosh Hashanah, we read the story of the *akeidah*, which concludes with the birth of Rivkah. This is mentioned among the birth of twelve *resha'im*, the last of whom is *מַעֲקָה*, the *roshei teivos* of the world, "מְלוּךְ עַל כָּל הָעוֹלָם", "reign upon the entire world." The goal of all our efforts and *tefillos* on Rosh Hashanah is that Hashem should be King over everyone and everything — even the *tumah* should serve as a means for His revelation.

הבריות מגלה מלכותו ית' ביצי"מ, בקריעת י"ס, במתן תורה, ובאמת כל מהלך הבריאה, מששת ימי בראשית ועד ימות המשיח הוא מהלך של התגלות: בריאת העולם היא עצמה התגלות — אלא שעדיין אפשר לאדם להפריד הבריאה מעל בוראה ולהסתיר אלקותו ית'. מתן תורה הוא התגלות יותר גדולה וביורו יותר גדול שאי אפשר להסתיר — אלא שלגילוי זה זכה רק הכללי-ישראל, ואה"ע נשארו במחשכי ההסתר, ומאם שוב יכול להשתרע ההסתר גם בתוך הכללי-ישראל. הגאולה האחרונה היא התי גילוי הגמור לכל העולם, עקירת הרע משרשו וגילוי המקיף כל האומות, גילוי שאין אחריו הסתר.

לכן הולכות כל תפלותינו על סדר זה: בריאה — מתן תורה — גאולה. בשחרית: ברכות יוצר על מעשה בראשית, אהבה רכה — על מתן תורה, אמת ויציב על הגאולה, וכן במערב. ובשבת: ויכולו — על מע"ב, ישמח משה — על מתן תורה, אתה אחד

— על זמן המשיח. בדרך זה של התגלות הולך כל אדם המתפלל, עד שצריך להיות לו עצמו הדבר גלוי בודאות מוחלטת, בלי שום ספקות, כי הבורא ית' מלך על העולם והרע מבוטל בתכלית.

התגלותו ית' היא המחייבת שיתהווה גילוי בלב האדם, היינו, שירגיש בבירור כל כך בנוכחותו ית' בתוך הבריאה, עד שיראה ממש בעיניו בכל פלאי הבריאה — את הבורא. דבר זה ביאר אדמו"ר זי"ע במאמר "שם כבוד מלכותו" ("דעת חכמה ומוסר", חלק ב' שיצא עכשיו לאור, מאמר פג), וביאר בהא דר"ה לב: "שמע ישראל ה' א' ה' אחד מלכות דברי ר' יוסי, ר' יהודה ואמר אינה מלכות וכן בעוד פסוקים ע"ש דלר' יהודה מלכות הוא דוקא ויהי בישורון מלך". ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו" וזה דבר תימה, וביאר אדמו"ר זי"ע, כי "מלכות" הוא דוקא ראי' חושית, היינו, שאינם מקיימים "מלכות" בהבנה שכלית גרידה, אלא דוקא כמה שמתברר בלב, ברגש ובמבט העין בעולם — עיי"ש דברים נפלאים.

אכן, פסוקי התורה של "מלכות" הם אלה — ויהי בישורון מלך" וכו', שבהתאסף ראשי עם ישראל ניכר שם מלכותו ית', ועוד זה "לא הביט און בעינק וכו' ותרועת מלך בו", היינו, כי בו ממש, בתוך לב האדם מישראל, שם הוא חייב למצוא "תרועת מלך".

זאת מבחינת התגלות הבריות. וכן באמת הגיעו לדרגת ראי' חושית בקריעת י"ס "זה קלי" — ובמתן תורה.

ואשבעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ וכו' — ואח"כ אמר ה' אלקי השמים אשר לקחני מבית אבי וכו', וברש"י: "ולא אמר ואלקי הארץ ולמעלה אמר ואשבעך וכו', אמר עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ שהרגלתי בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי ה' אלקי השמים ולא אלקי הארץ, שלא היו באי העולם מכירים בו ושמו לא היה רגיל בארץ". זה נפלא כי הבר"ע נהי' כביכול "אלקי הארץ" רק על ידי שאאע"ה הרגילו בפי הבריות עד שהכירוהו כלם. הרי גילוי גדול ונורא, ולא בא גילוי זה אלא ע"י עבודתו של אברהם אבינו עליו השלום.

הרמב"ן מבאר כיצד עשו האבות הק' עה"פ ויקרא בשם ה': "והגנון שהי' קורא בקול גדול שם לפני המזבח את שם המודיע אלקותו לבני אדם וכו' ולא אמר ביעקב כן מפני שהוליד בנים רבים כלם עבדי ה' והיתה לו קהלה גדולה נקראת עדת ישראל ונתפרסמה האמונה בהם ונודעה לכל עם וגם כי בימי אבותיו נתפרסמה ככל ארץ כנען וכך אמרו בבר"ר מלמד שהקרא שמו של הקב"ה בפי כל בריי".

9 הארת דרך "כדי שתמליכוני עליכם"

אם מדייקים בלשון חז"ל רואים שיש נפקא מינה עצומה בין קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע לבין "תמליכוני עליכם". המשנה אומרת (מש פ"ג דענוט, א.) "למה קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע? כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואחר כך יקבל עליו עול מצוות". נקראת קריאת שמע "קבלת עול מלכות שמים". קבלת עול מלכות שמים פירושה, שהקב"ה כבר מולך, אלא שאנו מקבלים על עצמנו את העול המתחייב ממה שהוא מולך. אולי פרקנו עולו ית', חלילה, מעל עצמנו, כפי שאנו מתוודים ביום כיפור "על חטא שחטאנו לפניך כפריקת עול", ואנו מצווים במצות עשה לקבל על עצמנו את העול של מלכות שמים, אחר שהבורא ית' כבר מולך.

לגבי ראש השנה שונה לשון חז"ל לחלוטין "אמרו לפני מלכותי כדי שתמליכוני עליכם". להמליך מלך, פירושו, מדינה שלא היה בה מלך ומעלה ממליכים בני המדינה משהו מסוים עליהם למלך. אם חז"ל אומרים "כדי שתמליכוני עליכם", משמעות הדבר, שעל ידי אמירת פסוקי המלכות אננו ממליכים אותו עלינו למלך.

ולכאורה הוא קשה מאד כאמור: הרי כל השנה מקבלים אנו על עצמנו את עול מלכותו, מפני שהוא כבר מלך על העולם, ומלכותו מתגלית על כל צעד ושעל, ומכריזים אנו שהוא מלך על העולם, באמרנו מאה פעמים ביום "מלך העולם", ומה שי"ך עוד בראש השנה להמליך אותו

הרמב"ן לוצאטק ז"ל כותב ("דון ה"י", סי"ה פ"ג, סי' ט) היסוד הגדול, "שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר, בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא — יאיר עלינו אור מעין האור הראשון, ותחדש תולדת התיקון ההוא במי שקבלו". ומה קורה בראש השנה? על כך כותב הוא שם (פסק עמי, סימן ט) "אך ענין השופר בראש השנה הוא", דהיינו שיש בראש השנה תופעה שונה מכל יתר עניני המועדים, שמצות תקיעת שופר אינה מתבססת על תיקון שנתקן ואור שהאיר (בעבר אלא כולה מיוסדת על מה שמתרחש בפועל בהווה, שהיום הוא יום דין ומצות השופר ממשיכה רחמים. "כי הגה ביום זה הקב"ה דן את כל העולם כולו, ומחדש כל המציאות בבחינת הטיבוב החדש, דהיינו השנה החדשה".

10

כה אמר ה' מלך ישראל וגאלו ה' צבאות, אני ראשון ואני אחרון ומבלעדיו אין אלקים.

"Thus said Hashem, King of Yisrael and its Redeemer, the Lord of Hosts: 'I am the first and I am the last, and aside from Me, there is no God'" (Yeshayahu 44:6).

AFTER HAKADOSH Baruch Hu redeems Yisrael with an everlasting deliverance, He alone will be the King of Yisrael, and no other king of any other nation will rule them. This is what "King" and "Redeemer" imply (Radak). Additionally, it might be said that because HaKadosh Baruch Hu is the King of Yisrael, and Yisrael are His nation, He will act as גאלו, their Redeemer.

אמרנו לפנינו האלוהים - ר' משה

1) כה אמר ה' בפסוק זה המכוון נגד מדת "נצח" יבקש במחשבה: אנא תרחם עלינו ותעמוד לימינו בכל מלחמות היצר, וכן לנו כח הנצחון והעזרה וקדושה נגד היצר, באופן שתמיד רק כח הקדושה יהיה עצלנו המנצח האחרון. מלך ישראל וגואלו * אנא תגאלינו גאולה שלימה, וגם בחינתנו עדין בגלות תגאלנו גאולה פרטית מכל אנקתינו ומכאובינו

6 ברוחניות וגשמיות. אני ראשון ואני אחרון וגו' - ותשפיע בנו כוח הגדול להתגבר על היצירה ולהתחזק תמיד בכח ה' ראשית, ראשית השנה, ראשית היום, וראשית כל סדר של תורה ותפילה, כי הכל בתר

ישא גיור, וכן תן בנו גם כח האחריות להיות תמיד המנצח האחרון והנצחי נגד היצירה. וכן נדע ונכיר תמיד, כי אהת לברך העושה הכל ממש, אתה הראשון המתחיל הפעולה, ואחרי האחרון המסיימה, ומבלעדיך אין כלום. וכן תשקוט נא את כל המקטרגים עלינו, על ידי שתאמר בתקופות: אני ראשון ואני אחרון! אני מלך מלכי המלכים! וכל מה שאני רוצה כן יהיה! וככן אני גיור שיהא רק טוב לישראל... וממילא יסתמו עיני כל פיות המקטרגים עלינו.

גידולי מוסר
אני ראשון ואני אחרון

16 קלו

הרגשת המשפט היא קודם כל באופן כללי, "היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים", אך עיקר העבודה היא להעביר את ההרגשה הכללית של המשפט להרגשה הפרטית, כל אדם, בחרו יחיד ובודד, עומד היום לפני ה' בדינו יחיד. כל גודלו של האדם ביחוד, כל זכות קיומו, וכל פרט הקטן ביותר בחייו, חלמים בדין זה.

הכפילות היא לשנן כלי הרף, ולהתדיר לעצמו את ההרגשה שאין האדם 'בלעדי בן כולם'. האדם הוא ידבר שכמנון ואינו בטל כרוב, כל יחיד עומד בדין כאדם פרטי, אישי, בודד. הוא עומד בדין, הוא, וכל פרט הקטן ביותר בחייו. האם מעלים אנו בדעתנו במשך השנה שמי ששפיל - כל בויון המשפיל אותנו, ומי ירום - כל כבוד כלשהו שמקבל, הכל הוכרע בדין של ר"ת?

עוד צריכים להבין בעומק, שכשמדברים על כך שעומדים בפני משפט ה' יחיד לבד כלי ציון אחרים, יש בכך כוונה נוספת. תביעה נוקבת צריך כל יחיד לתבוע מעצמו: כמה מעבודת ה' שלו היא עבודת עצמית? הלא בטבע, בלי עבודה מיוחדת בחזקת רב, האדם כולו ריק, ובעוה האדם הוא כולו 'אחרים' מכל צד, כולו לא עצמתי, שהרי הוא מעולם לא ניגש לעצמו באמת, ועל כך אנו מתאוננים בסליחות: "ראה עמידתנו רלים וריקים!"

אם כן כשכא האדם לפני משפטו יחיד 'כבני מרדן', הלא הוא אינו יכול להביא אחרים במקומו. ואם מבחינת עצמו הוא ריק, וכל מציאותו היא 'אחרים' -- איזה חלק מעצמו יכול הוא להציג לפני כס משפטו יחיד?

4 זה הוא הכיאר המילולי של מה שאנו מניחים איש הסוהי - לית ליה מגרמיה כלום. מבחינת אישיותו כולו ריק, וכל מציאותו היא רק בתור חלק מהמקום וחו לא.

5 בענין זה שמעתי מהגריי אכרמסקי וצ"ל את אחת מאמירותיו הנפלאות ביותר. לכהן הגדול היה מותר להכנס לקודש הקדשים רק ביום אחד בשנה, ביום הכפורים, "בזאת יבוא אהרן אל הקודש". כל בניסותיו לקה"ק היו לצורך עבודת יחיד, מלבד בניסותו האחרת, שבשכילה היה צריך לפשוט את בגדיו הזהב וללבוש בגדי לבן, וכל מטרת הבניסה הייתה כדי להוציא את הכף והמתנה. ואינו מוכן, היאן הותר לו להכנס לקה"ק אך ורק לשם מטרה פשוטה זו? ענה על כך הרב אברמסקי: בקודש הקדשים אין מקום לכלים ריקים. קדושת וריקות הינם שני הפכים שניתב קיינות! לכן הוצאת הכלים הריקים מקה"ק, הוצאת הריקות ממקום הקדושה, הינה עבודה חשובה, שראוי להכנס לקה"ק במיוחד בשכילה.

הקשר בין חידוש המציאות ביום זה לבין היות יום זה יום דין, מבואר על פי מה שאמרו חז"ל (נדר"י י"ט) "בתחילה עלה במחשבה לברוא אותו במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים והקדים מדת הרחמים ושיתפה למדת הדין". וכיון שביום ראש השנה, הקב"ה מחדש את המציאות בכחינת סיבוב חדש מתעוררת ועולה מחדש המחשבה הראשונה של מדת הדין הבלעדית. וכיון שאין העולם יכול להתקיים בה ניתנה כאן מצות תקיעת שופר, המשתפת את מידת הרחמים כפי שממשיך "צונו הקב"ה לתקוע בשופר", והכוונה בו "להמשיך התנהגה ברחמים ולא בתוקף הדין, ולערכב הקטגורו שלא יקטגו".

זה היום תחילת מעשיך" אומרים אנו על האחד בתשרי, מפני שאז נברא אדם הראשון, שהוא תכלית הבריאה, כך בכל שנה בורא הקב"ה בריאה חדשה

ממש. העולם יתקיים ששת אלפים שנה, כל שנה הוא סיבוב, בו מסתובב העולם לקראת תכליתו. לכל סיבוב יש התפקידים שלו בגילוי כבוד שמים בעולם שמעולם לא היו ולא יהיו סיבובים כאלה.

"היום הרת עולם" - בחינת הדין, היולד את תפקידי השנה הבאה. ומכיון שהקב"ה מחדש את הבריאה עבור הסיבוב החדש, לכן עומד הוא בחינת מלך על עולמו. זהו יום חידוש המלוכה! מכיון שמבריאת העולם עד סוף ששת אלפי שנים לא הייתה עוד שנה כזאת, אשר לה ייעוד חדש, ממילא ישנה המלכה חדשה שאנו ממליכים את הבורא יחיד על העולם.

12 הקמב אהל ראש השנה משה

ידוע חידוש של הסבא מקלם (מפי השמועה), שהאמירה של מלכויות אינה אמירה של מה בכך, אם אנחנו נגיד מלכויות בראש השנה זה נותן לנו כח להמליך את הקב"ה עלינו. האמירה של מלכויות פועלת כוחות בגופו של האומר, כאשר אדם אומר מלכויות, הקב"ה נותן לו כוחות לכל השנה שהקב"ה ימלוך עלינו. מה זאת אומרת, שהוא ימלוך עלינו ולא היצר הרע, לא יתכן ביחד, או שהאדם נשלט ע"י היצר הרע, או שהבורא עולם מולך עלינו. והאמירה של מלכויות נותנת כח באדם להתגבר ולהמליך את הקב"ה על כל המעשים שלו.

לפי זה, מי שלא אמר מלכויות חסר לו את הכח שהמלכויות נותן לאדם להמליך את הקב"ה. ומסתבר שהאומר את המלכויות בחטף זה לא נקרא להגיד מלכויות. ומי שאומר מלכויות כמו שצריך לומר מלכויות, האמירה יצרה בו כוחות רוחניים שנותנים לו כח להמליך את הקב"ה עליו.

15 אהל פקדו משה שצה

א] כתב בספר 'פלא יועץ' 66 וז"ל, מה עשה הקדוש ברוך הוא שרצה לזכות את ישראל עם סגולתו. נתן להם "מועדי ה' מקראי קדש", אשר בהם משפיע עליהם הקדוש ברוך הוא שפע קדושה ומאיר אורו, בראש השנה וימים נוראים מאיר אור הפחד והיראה, וזה הטעם שאין לך אדם מישראל שלא יהא מרגיש יראה ופחד, כל אחד לפי בחינתו ולפי הכנתו שעשה מקודם, ולפי פתיחת עיניו. יש ירא יראת העונש ואימת מוות, יש ירא יראת הרוממות, יש ירא יראה מועטת, ויש ירא יראה גדולה, ויש יותר ויותר גבוה מעל גבוה וגבוהים עליהם. ולפי השפע וההארה בראש השנה, כך נמשך עליו ונשאר הרושם לכל השנה, עכ"ל.

* מבואר בדבריו יסוד נפלא, שבימים אלו ישנה השפעה עליונה מיוחדת של מורא ופחד מושי"ת, והוא מתנה טובה שהקדוש ברוך הוא שולח לנו בראש השנה והימים נוראים - אור הפחד והיראה.

כתב הט"ז (א"ח סי' תקפד ס"א) וז"ל, צריך להיות ירא וחרד מאימת הדין - ועל ידי כך נזכה לזכות, עכ"ל.

מבואר בדבריו, שעצם הפחד, היראה והחרדה מהדין, היא סיבה לזכות בדין. וההסבר לכך הוא, כשהוא עומד ביום הדין לפני בוראו, אמנם הוא מלא חטאים, אבל הקב"ה רואה לפניו בן אמונים הבא ליקוד ולכרוע לפניו, ואופן עמידתו לפניו הוא ברוח נשברה, בשפלות וברעד מאימת משפטו - הנה זה עצמו סיבה לעורר מידת ארך אפים ולדחות העונש, ולצאת זכאי בדין זה 70.

כי מעתה אין שום ענין מוסתר בקרבך, והוא, האדם על כל המון מעשיו, ברור וגלוי לגמרי לפני בוראו, בטלות גם כל הערכותיו על מעשיו לחשב זה לטוב, וזה למושלם, כי הנה הכל נמדד כפי הערכתו ית, ויתכן כי אף במעשה שחשבו לטוב כהחלט יגלו בשמים שהי רק חצי מעשה, וכגיל אצל ראובן ובוועז.

* והנה אין עמידה זו לפני המדה הנקראת זכרונות כדבר מחוצה להאדם, אלא עצמיותו של האדם הוא, כי בודאי כל עור שהוא מוסתר-המעשים לא רק שתסר ביורו וגילוי אלא חסר לו בעצמיותו. ביורר המעשים וגילוי אמיתת עצמו היא היא השלמת האדם עצמו.

Akeidas Yitzchak. An angel who is created through the performance of a mitzvah mirrors the quality of the mitzvah that spawned it, and is as complete as that mitzvah was. Accordingly, because Avraham performed the Akeidah perfectly, the angel that was formed from this mitzvah represented the height of perfection.

This angel was able to declare to Avraham: עתה ידעתי כי יראתך, now I know that you are a God-fearing man, because he knew this מקני — from his very self. Seeing that he was perfectly formed, he understood that the mitzvah through which he had been created must have been done perfectly.

The Terror of the Angels

The idea that the quality of an angel reflects the quality of the mitzvah that spawned it has been used to explain the following words of the Unesaneh Tokef prayer: ומלאכים יחפזון וחיל ירעדה יאחזון: Angels will hasten, a trembling and terror will seize them — and they will say, "Behold, it is the Day of Judgment, to muster the heavenly host for judgment!" — for they cannot be vindicated in Your eyes in judgment. How is it possible to pass judgment upon angels, who have no free will and therefore cannot be punished or rewarded? And, that being the case, why should the angels be terrified of judgment?

According to what we explained above, these words can be understood as referring to the angels that are created from the mitzvos we do. On the Day of Judgment, the quality — and not just quantity — of our mitzvos is scrutinized. Indeed, the Rambam teaches (Hilchos Teshuvah 3:2) that Hashem, Who is all-knowing, assesses our merits and transgressions not by their quantity, but rather by their magnitude: one merit can outweigh several transgressions, while one transgression can outweigh several merits.

This assessment of our merits and transgressions is performed by examining the angels created through our deeds, determining their size, and deciding how much weight they should be assigned. Sometimes, due to the profundity of the judgment, it is determined that an angel who stands on the side of the mitzvos actually belongs in a different camp, and that angel is evicted from its place, or is rendered incomplete in accordance with the manner in which the mitzvah was done. The Gemara alludes to this idea when it states that the wings of the holy chayos are diminished.

אוי לי מוצרי אוי לי מיצרי R. Wachsberg (H) קובץ שיחות | קי

את פיהם בקדושה ובטהרה בשירה ובזמרה, ומברכים ומשבחים ומפארים ומעריצים ומקדישים וממליכים (ברכת קריאת שמע של שחרית). המלאכים ממליכים הקב"ה בכל יום ויום, במה כוחם יפה שזוכים לומר מלכות בכל יום הוא משום שכולם עושים באימה וביראה רצון קונם, הם בעלי יראה, והירא יכול לומר מלכות כי אמירת מלכות נובעת מהכרתן בגדלות ה' והיראה ממנו. שונה היא אמירת מלכות דראש השנה מאמירת מלכות דכל השנה, מלכות שאומרים בכל השנה הוא מלכות סתם, אבל מלכות דר"ה הוא מלכות הנובעת ממדת היראה. עבודת היום היא אימת הדין, וע"י שמרגישים אימת הדין אומרים מלכות של מלאכים, שהוא מלכות מתוך אימה ויראה.

ע"י ש"ר 5-11

בריה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון. מאי כבני מרון? הכא הריגמו: כבני אימרוג (כבשים שמונין אותם לעשרן ויוצאין זה אחר זה בפתח קטן שאין יכולין לצאת כאחד). ריש ליקיש אמר כמעלות בית מרון (הדרך קצר ואין שנים יכולין לילך זה בצד זה שהעמק עמוק משני צדי הדרך). רב יהודה אמר שמאל כחיליות של בית דוד (כבני מרון — כבני חיליות של מלך — מרון לשון מרות ואדנות. וכך היו מונין אותם יוצאים זה אחר זה כצאתם למלחמה — ר"ה ית, ע"א). הרי שלשה ציורים נפלאים, והענין ברור: בדין עומד האדם לפני בוראו לגמרי לבד, בבדידות מוחלטת — אין לו טרען ועדי. הוא הדין הוא העד הוא בעל דין. אין לו על מי לגלגל את חטבו ואת מי להאשים בכשלונו. כי ברצף עמד לפני בוראו בדין הוא כאילו אין עוד אדם בעולם חוץ ממנו. והוא לבדו אחראי לכל מה שעשה ומה שלא עשה.

ונתאר לעצמנו: כשאדם בא לדין ושואלים אותו למה עשה כך וכך. הוא יענה שהוא עשה. סתם כך, ואם ישאלוהו הלאה יענה שכולם עשו ולכן גם הוא עשה. ואם ישאלוהו הלאה: ומה אתה חשבת? הוא יענה שלא חשב כלום. ואם ישאלוהו על מצות שעשה מה היתה בחננו בתן, הוא יגיד שוב שעשה. סתם. אם ישאלו שוב מה ראה על ככה לעשות כל המצוות שעשה. והוא יגיד שהציות לבישבה לו אמו בהיותו קטן והברכות לימדוהו בחדו. והתפילין קנה לו אביו וגם ללמד תורת שלחו אביו, ואם ישאלוהו הלאה, אבל אתה מה חשבת. ותוא יענה שוב: סתם — סתם — איך. סתם אדם זה יעמוד כדיון איה איפה עצמיותו!

אמרי י"א נכון 5-11

מאמרי מלכות, וזכרונות ושופרות

נמצא במחיצה של גילוי-מעשים באותה שעה ונוצרת בו הכרה חושית "מה למעלה ממנו, עין רואה, אוזן שומעת, וכל מעשיו בספר נכתבים". עצם ידיעה של נצחיות המעשים וגילויים משנה ומעלה את האדם לאין ערוך.

האדם נצחי במעשיו.

החפץ חיים ז"ע, כשנתגלה הטלפון, הפאטפון והצילום כתב מאמר לבאר, כי כל המצאות אלו דווקא בזמננו באות להמחיש לנו את הציור של נצח המעשים: הרי יכולים לשמוע תקליט מאדם אשר מזמן שבק חיים לכל חי! וציור איך אפשר לשמוע קול אדם למרחקים אדירים — יש לנו בטלפון. וציור כיצד נשארה תמונה ממעשה ומאובדן לאורך ימים — נותן הצילום.

כל תנועה, כל הגה, דבור ומכש"כ כל מעשה של אדם הנם נצח. כאילו טייפ-רקורדר מלווה את האדם מיומו הראשון עד יומו האחרון ורושם כל מחשבה, דיבור ומעשה. זהו "וכל מעשיך בספר נכתבים". כל אדם כותב ספר-חיוו, וכתום חיוו. הרי ספר מושלם, וספר-חיוו הוא נצחי, קיים לעד.

מעתה יש להבין מאמר ר' כרוספדי בר"ה טז: ג' ספרים נכתבים ביה"ד, ספרם של צדיקים גמורים, של רשעים גמורים ושל בינונים. צדיק נכתב לאלתר בספרם של צדיקים וכו'. כפי הנראה אין זה אותו ספר שאדם כותב לעצמו אשר בו נרשמים כל מעשיו, וצ"ע מהו ענין ג' ספרים נכתבים. הרמ"ע מפאנו ע"ה מבאר בזה, (מאמר חיקור הדין ח"ב פ"ח) כי בר"ה מעתיקים מספרו של האדם שכל מעשיו רשומים בו אל ספרם של צדיקים וכו', הכל לפי מה שהוא אדם. הרי ר"ה הוא יום ביורר המעשים: כפי שמעשי האדם באים בספרו הפרטי הנם נצחיים, אך בלתי מבוררים מה ענינם, לשבט או לחסד, והוא אשר נעשה בר"ה כי אז מתבררים כל המעשים ביורר ונפלא ועצום, אשרי למי שמעשיו נקלטים בספרם של צדיקים גמורים, אוי לו למי שמעשיו מועתקים לספרם של רשעים.

הוא אשר אנו אומרים בזכרונות "כי תביא חק זכרון להפקד כל רוח ונפש להזכר מעשים רבים והמון בריות לאין תכלית. מראשית כואת הודעת ומלפנים אותה גלית זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון — כי זוהי המידה המתגלה בר"ה, מידה של גילוי וביורר מעשים, "כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב", רק הכלל ישראל זכה למידה זו, ומה נוראים הדברים שזוהו סוד ראש השנה, מלבד מה שהוא יום של גילוי מלכותו ית', הנו יום של גילוי האדם ומעשיך.

אביו, וכן אמרו על בועז "ויצבט לה קלי" — אילו ידע שכך הקב"ה כותב עליו עגלות פטומות ה" מאכיל אותה. הרי גם גדולי עולם מדעתם הם אינם מעריכים מעשיהם, ונמצא כי מעשי האדם הם מסוג המוסתר. במה יתגלו?

זהו סוד הזכרונות: היא מדה והנהגה של הבר"ע! וסודה — גילוי מעשי האדם. אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם, לפניך נגלו כל תעלומות והמון נסתרות שמבראשית, כי אין שכחה לפני כסא כבודך ואין נסתר מנגד עיניך וכו', הכל גלוי וידוע לפני ה' א' צופה ומביט עד סוף כל הדורות" האדם בעמדו לפני מדה זו יודע

חובתנו להתחזק כשהרת לבנו מן התאוות, ולהסיר המסוה המסתיר את אור הבריאה מעינינו, למען נוכל להתבונן כראוי ביחודו ית' אשר אין עוד מלבדו, וכן בצד המעשי עלינו להתעלות בעניני המלכויות, אשר אנו עוסקים בהם יום יום כמו תפילה וברכות, כמה רבה תועלתם וכמה מרובה השפעתם, אם אך מצרפים בהם את הכוונה הרצויה בשימת לב, כמה חיווק באמונה ובקבלת מלכותו ית' יחול על האדם, כשיטה לשיח שפתיו באומרו אלהינו מלך העולם.

איתא, 'אמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנאמר (דברים י) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה' (ברכות לג, ב). הביאור הוא, יראת שמים הוא ביד האדם והוא הבעלים על יראתו, מן השמים נותנים לאדם כל הדברים הצריכים לעבודתו, והם ביד ה', אבל יראת שמים הוא כולו ביד האדם. לא הטביע הקב"ה באדם כח היראה כמו שהטביע את זה בשאר הבריות, כי זה כל האדם, כמו דכתיב, 'סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם' (קהלת יב, ג), הוא חלקו מכל עמלו. המלאכים עומדים במדת היראה תמיד, אבל האדם כל עמלו הוא לקנות מדת היראה, כי זה כל האדם.

AS THE FEAR GREW, THE POWERS OF EVIL WERE DEVASTATED, AND YISRAEL BECAME WORTHY OF RECEIVING THE TORAH

WE CAN GIVE another interpretation for the fear of the entire world that occurred at the moment of the giving of the Torah.

Awe and trepidation enveloped even Yisrael, as it is described in *Shemos* (20:15): וַיֵּרָא הָעָם וַיַּעֲזוּבוּ וַיַּעֲמֵדוּ מֵרָחֹק: "The people saw and shuddered, and stood far away." The angels were also terrified, as it says in *Tehillim* (68:13): מַלְכֵי צְבָאוֹת יָדְדוּ: "The angels of [the Lord of] Hosts fled." They fled in fear of Hashem. Everybody trembled and feared the awesome sound of the shofar, the noise, and the lightning.

It wasn't just an ordinary fear, rather it was the genuine fear of Hashem that had befallen them. This fear shook up all the powers of evil, in creation and in people, and significantly decreased evil's influence. The partial downfall of evil caused a qualitative spiritual improvement of creation in general, and of Yisrael in particular, who became ready for *kabbalas haTorah* — the acceptance of the Torah.

This, then, is the meaning of our prayer. כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ הָל מִפְּנֵיךְ, "The whole world trembled before You" — all people, including Yisrael and all forces of evil, feared. This fear

of Heaven minimized and broke the evil forces. וּבְרִיּוֹת בְּרָאשִׁית, "And the beings of creation feared You" — this includes all existence from the time of creation, such as the angels. Even inanimate objects had been overwhelmed with the fear of Hashem Yisbarach, as it says (*Tehillim* 29:8): קוֹל ה' יְחִיל מִדְבָּר: "The voice of Hashem makes the desert tremble." When did all this occur? כַּהֲגִלוֹתְךָ מַלְכֵנוּ עַל הַר סִינַי, "When You revealed Yourself, our King, on Mount Sinai."

All of this was a necessary prerequisite, for only through the genuine fear of Heaven and the subjugation of evil and the yetzer ha-ra is it possible to learn and accept the Torah. This is the meaning of the prayer's continuation: לְלַמֵּד לְעַמְּךָ תּוֹרָה וּמִצְוֹת — in order "to teach Your people Torah and mitzvos."

באר החיים

אמרו) לפרש הפסוק (כג, כד) "זכרון תרועה - זכרון תרועת מלך בה יגילו במלכם, כאמרו (תהלים פא, ב) 'הרנינו לאלקים עוזנו הריעו' [פירוש, מתוך שמחה], וזה מפני היותו יושב אז על כסא דין, כמו שבא בקבלה (ר"ה טז), כאמרו (שם פסוק ד) 'תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב', וראוי לנו לשמוח אז יותר על שהוא

להתחברות, להרגיש את עצמו כאילו הוא מחודש, ועכשיו הוא שבא לעולם, ומה יש לו ומה הוא תפקידו, וזהו ענין מלכויות ואדנות הבורא עליו, זה כלול במלכויות זכרונות ושופרות, מלכויות — הוא ענין האדנות וזהו תכלית השלמת הטוב לכל הבריאה בהתגלות כבוד שמים ומלכותו על כל בריאתו. זכרונות — הוא ענין הכניעה מצדנו המבנה הכלל בהשגחה פרטית, וכל התנועות וכל המחשבות, ומכש"כ כל המעשים, זכרים ועוברים לפניו, וגם נפקד בכל מה שיעבור בעולם בכלל ובפרט. שופרות — הוא השופר של מתן תורה, והוא הצד השני של הכניעה, חובת עבודתנו אליו, דזה הוא תפקידנו בעולם הזה בתורה ומצוות.

ושלש אלה כנגד האבות, אברהם יצחק ויעקב. מלכויות הוא כנגד אברהם שהמליכו להקב"ה על כל העולם, ומעת הבריאה לא היה אדם שקראו אדון עד אברהם, כמפורש בפרק קמא דברכות (ז, ב) [ואלוקי אברהם חשוב מלכות כמש"כ החוסי' בברכות מ, ב] זכרונות נגד יצחק, ועקדת יצחק לזרוע היום ברחמים תזכור, ובעקידה היתה הכניעה המוחלטת וההתבטלות הגמורה, ושופרות כנגד יעקב דמדתו אמת, כאמור תתן אמת ליעקב (מיכה ד, כ') והוא התורה, והוא שופר של מתן תורה ושל הגאולה העתידה שהגלויות מתכנסות בזכות התורה.

ולפי"ז, בר"ה אין עסקו של האדם עם העבר שלו, דכל ענינו של ר"ה הוא קבלת מלכותו מחודש, כאילו עכשיו נולד, וכמו בתחלת הבריאה, נואמרו חז"ל (ילקוט פנחס כ"ט), בכל קרבנות כתיב והקרבנתם ובר"ה כתיב ועשיתם, אמר הקב"ה וכו' מעלה אני עליכם כאילו היום בראתי אתכם בריאה חדשה והכניעה אליו יתברך והעמדתו את עצמו תחת אדנות הבורא בכל תנועותיו ומחשבותיו ושעבוד כל כוחות נפשו אליו. ובאמת גם השכל מחייב שכל תפקידו של אדם בעוה"ז הוא עבודת השם יתברך, שהרי ענינו בעולם הזה הוא ברשותו ויכלתו ולא על מה שהוא ברשות אחרים, ובכל עניני החומר, ובכלל מה שצריך לקבל מן העולם, הרי אין זה בידו רק ברשות אחרים והכל בהשגחה, ואילו ענין עבודת השם יתברך הכל תלוי רק בו ובבחירתו, בכל המצבים, ומצד השי"ת יש לו האפשרות להוציא לפועל מה שמוטל עליו, ואין אדם נתבע אלא לפי ערכו ומצבו. — נמצא דר"ה הוא יסוד לתשובה, והכניעה היא שורש התשובה, וכמש"כ החוה"ל כריש שער התשובה, וגם יסוד ושורש לעבודת השי"ת, שקבלת מלכותו והכניעה לפניו מעמידים את האדם במצב רוחני מתוקן אשר יביא אותו לתורה ולמע"ט, וזה כבר נוגע לדין של ר"ה להכריעו לטובה, שהרי כתיב (שמות י"ב, כ"ח) וילכו ויעשו, ואמרו חז"ל (מכילתא בא פ"י י"ב) כיון שקיבלו עליהם לעשות מעלה אני עליהם כאילו כבר עשו, ואפילו בלי קבלת מיתנותם, אך אם לפי מצבו הוא עלול להתחזק בתורה ועבודת השי"ת הרי הדין הוא לפי"ז.

הצד השני, שהכניעה היא חיוב העבודת השלמה והמוחלטת, שכל מעשיו וכל תנועותיו קודש הן לעבודת אדונו, וכל מה שקנה עבד קנה רבו, ובפרט השכל הוא מהקב"ה, והבריאה היא לעבדה ולשמרה (זו מצות עשה ומצות ל"ת [אדרת אליהו בראשית ב, טז]) ותכליתו של האדם בעוה"ז לעבוד את ד' יתברך בכל כוחותיו ובכל כוחות שכלו ורוחו ונשמתו, וזהו הצד החיובי והיעיקרי, שהוא עבד ד' וקרבו לעבודתו וקדשנו במצותיו ונתן לנו תורתו, והוא ענין המלכויות, כמש"כ בחוה"ל שהובא למעלה, שהוא משער המצטרף.

ישמחו השמים ותגל הארץ וגו', לפני ה' כי בא כי בא לשפוט הארץ (תהלים צו, יא-ג), השמחה גדולה בעליונים ובתחתונים על שהיום יעמיד קוב"ה במשפט כל יצורי עולמים, ושמחה גדולה היא לנו ביום שמתחדשת המלוכה למלכנו מלך מלכי המלכים, וכביכול שהקב"ה מתגלה ובא אלינו ביום המשפט, וכמו שכתב ה'ספורנו' (פרשת

If a servant of the king should go missing for an extended period without explanation, using his absence to act in a way that is inappropriate and even reprehensible, upon his return he will be subjected to extensive investigation and grueling questioning.

If someone's son likewise goes missing without warning or explanation, and acts in a shameful and destructive manner, when he finally returns home, he too will be subject to many harsh questions from his father, but not before receiving an embrace that he is home again.

Hashem is our King, One from Whom we may have gone "missing" at certain points during the past year, and One before Whom we will need to answer for ourselves. But first He is our Father, and His embrace upon our return should encourage us to repair any damage or distance, and strive to be our best, both as His sons and as His subjects.⁵⁰

ד / מודע לבניה

הגדרת המלכויות - עבודת ד' מרצון

בספר גור אריה למהר"ל על פירוש רש"י כתב בפרשת יתרו (שמות כ, כב) על הכתוב "אם מזבח אבנים תעשה לך" שהביא שם רש"י בשם חז"ל דאף דכל אם שבמקרא הוא רשות בכאן הוי חובה, וכתב שם המהר"ל לפרש אמאי כתיב בזה

אם אף על פי שחובה הוא, וכתב "שאם יעשה המזבח - עבודת המזבח מחובה כאילו מקיים גזרת מלך, אין הדבר לרצון להקב"ה, וצריך שיעשה מרצונו, ואז כשיעשה מרצונו הוא מרוצה וכו', כי אם בונה מזבח, שזהו עבודתו יתברך להקריב עליו, והוא מקיים מצח גזירת המלך בלבד, אין זו עבודה, כי העבודה צריך שיהא עובד לו מרצונו, ואז נקרא עובד, אבל אם הוא מוכרח אין זה עובד".

והמגיה בגור אריה שם (בהוצאה החדשה) כבר ציין לדברי המהר"ל בנתיב העבודה (פרק א), שהגדיר ענין העבודה בקרבנות, שהוא מענין העבודות אל השם יתברך, וכתב שם "וקרא זה (הקרבת הקרבנות) עבודה, כי העבד קנוי לרבו, והוא וממון שלו, הכל לאדון שלו, ולכן כאשר מביא קרבן אליו מורה שהוא שלו כמו העבד שהוא קנוי לרבו, ולכן נקרא זה עבודה אל השם יתברך".

והנה אם כן מתבאר בדברי המהר"ל כי אין גדר עבודה - עבודות, אלא כאשר העובד - העבד, עובד מרצונו ומדעתו, והדברים פשוטים כי עיקר האדם הוא חלק הדעת והשכל, וכל זמן שאין דעתו ושכלו משועבדים להשם יתברך ברצון גמור עדיין אין עליו שם עובד - עבד ד', וזה שעובד את ד' בגופו - בחיצוניותו אין זה עבודת האדם אל ד' כי האדם אינו גופו אלא דעתו ושכלו.

34

וענין זה הוא ענין המלכויות, לקבל את עול מלכות השם יתברך באהבה וברצון, וכל גדר מלכות אינו אלא ברצון כידוע בשם הגר"א (בפירושו למשלי סוף פרק כז) על הכתוב (תהלים כב, כט) "כי לד' המלוכה ומושל בגויים" "כי מלך - מלכות כל ענינה אינו אלא ברצון" וזהו גדר מלכות ד' אצל בני ישראל ובגויים אינו בגדר מלך אלא בגדר מושל - בעל כרחם, ובמטבע ברכה בתפלת ערבית, אומרים, "ומלכותו ברצון קבלו עליהם משה ובני ישראל", וכשחסר הדעת והרצון אין כאן גדר מלכותו, ואם כן עבודת ראש השנה היא לקבל מלכות ד' בדעה ובהשכל, באהבה וברצון, וזהו ענין המלכויות של ראש השנה - שתמליכוני עלכם.

מלכנו, שיטה כלפי חסד, ויזכה אותנו בשפטו. אותנו, כאמרו (ישעיה לג, כב) 'כי ה' שופטנו ה' מחוקקנו ה' מלכנו הוא יושיענו".

וכן מאריך ה'שאגת אריה' (סימן קב) להוכיח מכמה ראשונים, דכולהו סבירא להו שיש מצות שמחה מן התורה בראש השנה, וב'משנה ברורה' (סימן תקצז סק"א) מסיק כן להלכה. וראיה לכך מביא ה'חתם סופר' בהגהות לשו"ע (סימן תקצז) מלישגא דמתניתין (ר"ה כט): "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת", ומדוע הוסיף התנא לומר "יום טוב" של ראש השנה, אלא הא קא משמע לך, שיש דין יו"ט לראש השנה ומחויב במצות שמחה. צא ולמד מדברי הסמ"ק מציריך

תקט משה פרק יז אהל 31

א [א] ביכתר ראש' (אות קד) הביא מרבו מהר"ח מאלחזין ז"ל שהעיד על רבינו הגר"א, וז"ל, רבינו היה שמה מאד בעת תקיעת שופר, וכן אמר שצריך להיות ברוב שמחה וחדוה, כדוגמת המדינה ביום שממליכים מלך ומעטרים אותו, כן אנחנו בתקיעת שופר ממליכים להקב"ה בכל העולמות שאנחנו עמו, עד כאן לשונו.

כ' כלומר דעסק המלכויות בר"ה היא מעשה של המלכה ממש, כדוגמת המדינה ביום שממליכים מלך ומעטרים אותו, ויש שעה מיוחדת לכך - שעת תקיעת שופר. וההמלכה היא מכלל מצות השופר, כמש"כ "בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך" (תהלים צח-ט), דמלכותא דרקינא כעין מלכותא דארעא, שהדרך לתקוע במעמך ההמלכה כמבואר בפסוקים במלכים. ויוצא מכך דיש לשמוח טובא בעת תקיעת השופר. דהמלכת מלך נעשית מתוך שמחה יתירה.

וכ"כ הגר"א ז"ל בכיאוורו על הכתוב (תהלים מז-ו) "עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר", וז"ל, ותרועה הוא קול שמחה מרבים וחרבת מריעים, וכאשר יתנו רבים קולם בשמחה לה' שהוא מלך ומנהיג, אז 'עלה אלוקים בתרועה', אמנם ע"י קול שופר יתעלה שם ה', כי תקיעת שופר מורה על שממליכים אותו, כמש"ש בשלמה כאשר המליכו אותו כל ישראל, עכ"ל²⁵³.

32

אלא שלדעתו השמחה היא על מה שאנו בטוחים בו שיזכנו במשפט.

ויעורי' עוד במאירי בפירושו לתהילים (צח-א) וז"ל, כתוב "לכו נרננה לה' נריעה לצור ישענו" (תהילים צח-א) - ונעבדהו בשירה ובזמרה ובשמחה ובטוב לבב, כי התרועה משל לשמחה, עכ"ל²⁵⁶.

ד [ד] ובאמת נראה מוכח כדעת הגר"א, מתקנת הקדמונים שתקנו לומר לפני תקיעת שופר את המזמור "כל העמים תקעו כף הריעו לא-להים בקול רנה" (שם מז-ב), וכל המזמור הוא קריאה גדולה לכל העמים להמליך את הקב"ה, ולא נזכר בכל המזמור שום חרדה ופחד של יום הדין, כי אם המלכה והכתרה בלבד, ולכן צריך לאמרה ברוב שמחה וחדוה. ואף שמקובל ששעת תקיעת שופר היא גם שעת הדין, על כרחך שההמלכה וההכתרה בשמחה זוהי גם דרך הישועה לזכות בדין, והוא שאמרו חז"ל: אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, ובמה בשופר, כי מצות השופר היא להמליך את הקב"ה ולהריע לפני ה' בקול שופר ברוב עוז וחדוה, וחדות ה' היא מעורונ²⁵⁷.

ה [ה] ובאמת דענין השמחה בזמן תקיעת שופר, נוגע גם לעיקר קבלת עול מלכותו ית', דמעצם קבלת עול מלכות שמים הוא לקבל מלכותו בשמחה וברצון, כענין "ואהבת את ה' אלקיך... בכל מאדך", ופירושו חז"ל (ברכות נו ע"א): בכל מדה ומדה שהוא מודר לך הוי מודה לו במאד מאד. וכן אמרו (שם), חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, וצריך לשמוח ביסורים, וזהו מעצם העול של מלכות שמים.

ועדיין נצרכים אנו לבאר בזה נקודה נוספת, דהנה הרי פעמיים ביום נתחייבנו לקבל עלינו עול מלכות שמים - להמליך הקב"ה עלינו, בקריאת שמע שחרית וערבית, והשתא אם כן מה נתחדש לן, ביחוד בראש השנה בענין המלכויות שתמליכוני עליכם, ואשר נראה בזה, דיש שני גדרים בעבודת עבדות לפני הקב"ה חו"ד עבודת עבד, ואשר הוא עבד מכבר, ועובד עבודת עבדותו מימים ימימה באשר הוא עבד, והשני, כאשר בן חורין משתעבד השתא לאדון ומקבל על עצמו עול אדנותו, ומהשתא עובד עבודתו אליו, ונראה אם כן דזהו החילוק בין קבלת עול מלכות שמים דכל השנה דהיא צורת עבודת העבדות של מי שהוא כבר עבד מכבר לבין מלכויות דראש השנה, שענינו שהשתא נכנס האדם תחת עול מלכות הקב"ה, והשתא קיבל עליו הנהגת עבודת כלפיו, ונתחדש בראש השנה, דמידי שנה בשנה, בזמן התחדשות העולם - היום הרת עולם, על האדם להכנס מחדש תחת רשות רבו - השם יתברך, ולקבל מחדש עול מלכותו, וזוהו אמרו לפני מלכויות - שתמליכוני עליכם, המלכות הקב"ה מחדש על ידי אמירת מלכות, ואשר על כן בקבלת עול מלכות שמים דכל השנה אין אנו מזכירים לשון מלך, כי ענין קבלת העול אין בו המלכות המלך, אלא ענינו הרגשת עבודת העבד, מה שאין כן ראש השנה אין ענינו עצם עבודת העבד, אלא ענינו יצירת עצם העבדות - שתמליכוני עליכם, וזוהי צורת עבודת היופ דראש השנה.

ויסוד זה, הוא ענין מצות היום וחובתו של ראש השנה, אמרו לפני מלכויות - שתמליכוני עליכם, שהרי כיון שראש השנה הוא יום הדין, ומי זה אשר יוכל לעמוד בפניו - בפני הקב"ה בדין, נתן לנו השם יתברך ברחמי וברב חסדיו פתח של תקוה, והוא האפשרות להתחדש באותו היום להיות לחלקו של הקב"ה, להכנס בכניסה מחדשת לרשותו של הקב"ה, על ידי קבלת מלכותו, וליצור מחדש את עצם עבודתו אל הקב"ה, ועל ידי זה להיות שלו של הקב"ה, ובשלו של הקב"ה אין מדת הדין פוגעת כמו שנתבאר.

אמנם כל זאת מותנה בתנאי הכרחי, והוא קבלת המלכות ברצון, לא כגזירת מלך, כי כאשר צורת עבודתו היא מכורח גזירת מלך, אין זה עבודה, כי העבודה צריך שיהיה עובד לו מרצונו ואז נקרא עובד, אבל אם הוא מוכרח אין זה עובד, [כל זה מלשונו של המהר"ל שהבאנו לעיל מספר גור אריה].

והשתא נתבאר לן היטב, ענין השייכות והקשר בין יום הדין לענין מצות היום דראש השנה של מלכויות - שתמליכוני עליכם, דהא בלא הא אי אפשר, דאין שום אפשרות לעבור את יום הדין בלא להיות חלקו ונחלתו של הקב"ה וזה אי אפשר בלא קבלת מלכות ד' בדעת ובהשכל, באהבה וברצון.

ואפשר דלפי זה שיעקר הנידון בראש השנה הוא האם נתעלה האדם באמת בקבלת מלכות ד' בדעת וברצון, ועל זה הוא עיקר הדין, ונמצא שענין הדין ביום הדין, וענין המלכויות ביום הדין ענינם אחד, וכל שנתעלה לקבלת מלכות מושלמת, הרי כבר זכה בדין, ודו"ק בזה.

הן נכון הדבר שיוחלים ורועדים מיום בואך. אך כשהוא ית' בא' - אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון - כי בשמך יגילון כל היום ובצדקתך ירמו"ו תהילים פט-זו.

גיל ורוממות והארת פנים, וכל אשר אדם יכול לעורר שמחה בלבו בעת תקיעת שופר, ובעת עמדו בתפלה בימי הדין - אשריו, כי בזה הוא מרגיש סגן השלמות, בהתקרב בוראו אליו, וזוהי קבלת עול מלכות שמים, וכל אשר ירבה בשמחה - אשריו, ואין שמחה זו כשמחת התורה, שהיא בניגון וריקוד, אלא שמחה פנימית עמוקה, אשר רק עם תום החגים תתפרץ חוצה, אך בימי הדין היא אגורה בתוך

הקב"ה מוליך את העולם לקראת ייעוד מסוים וכל נברא מקבל תפקידו לפי הייעוד של אותה שנה. מעתה, עומד כל אחד ואחד לדין לפני מלכו של עולם, אין מילא תפקידו בשנה החולפת, דבר שישימש כבסיס להכרעה על תפקידו החדש בשנה החדשה. בציוור: מפעל, אשר בו עובד אדם, הממונה על קבוצת פועלים מסוימת. מידי שנה נעשה מאזן שנתי. אז, מעביר בעל המפעל לנגד עיניו כל מה שעשה אותו ממונה על קבוצת הפועלים: האם מילא תפקידו באמונה, במסירות או בזלזול? אולי אפשר למנות אותו לתפקיד נעלה יותר, אולי צריך לתת לו כלים שיוכל למלא התפקיד הנוכחי ביתר יעילות ואולי צריך להעבירו מתפקידו ולמנות אחר תחתיו.

כך הוא גם כלפי באי-עולם. מהי אמת-המידה, לפיה מודד הבורא ית, עד כמה מלאנו תפקידנו בשנה החולפת ואיזה תפקיד ראוי להטיל עלינו בשנה החדשה, עם כל הכלים הדרושים לכך? אמת-המידה היא - מלכות שמים, המבט הוא עד כמה ריבוי כבוד שמים יצא מנברא זה בשנה החולפת. אם מעשיו היו בהתאם לכך, מטילים עליו תפקיד חדש ונותנים לו כל הסיוע למילוי תפקיד זה, אך אם לא יצא ריבוי כבוד שמים ממעשיו, חורצים דינו בהתאם.

ריבוי כבוד שמים איננו דבר מופשט. לכל אדם ניתנה מערכת של כוחות גשמיים ורוחניים, אשר הם הכלים שבעזרתם מסוגל הוא להגיע לתכליתו, אם ניצל את הכשרונות שניתנו לו ליגיעה בתורה ואחרים הושפעו ממראה יגיעתו - דבר שגרם להם להתחזק ביגיעת התורה - הרי זכה להרבות כבוד שמים. אם כשרונותיו נוצלו, חלילה, בכיוון שלילי, או אפילו לא נוצלו כראוי, דבר שגרם למעט כבוד שמים - דנים אותו בהתאם, וכך בשאר כוחותיו. אם שימש דוגמא ליראת ה', להטבה, לסבלנות, לחסד - הרי גרם בהנהגתו ריבוי כבוד שמים - וידונו אותו בהתאם, אך אם שימש דוגמא שלילית - יחרץ דינו בהתאם.

It is incumbent upon every Jewish person to strive for his perfection. Aside from this individual responsibility, the general community of Klal Yisrael is duty-bound to rectify the entire creation through avodah (service of Hashem) during all the generations and to bring creation to its ultimate perfection. This completeness or perfection, termed as גאולה השלמה, "the complete Redemption," is like one whole structure, which is constructed and assembled from many stones. Every Jew has his own part - his own stone in the erection of this perfect building. It follows, therefore, that the perfection of the building - which is being built by all the generations - depends on each individual builder. Every single deed of each individual person is judged according to its impact upon the past. In other words, the deed is judged to what degree it successfully continues and completes the avodah of the forefathers and of the previous generations or,

chas v'shalom, to what degree it has damaged the structure that the past generations have already built. The work of all the generations must be viewed as a chain stretching from the first generation to the last, of which each generation - and each individual person - is a link. If one link is missing or damaged, the continuity of the chain becomes impaired. People tend to think, incorrectly, that their deeds are relevant exclusively to themselves, at this particular place and time. They do not realize that their actions impact the entire creation!

41 For the same reason, HaKadosh Baruch Hu reflects upon the future as well when judging the present. It is in order to ascertain to what extent each deed of each individual person constitutes another step towards the eventual completion of the goal in the chain of generations. Each generation, and each individual, has a unique task in bringing about the final Redemption. Creation will achieve its final perfection when Mashiach will come through the culmination of each individual's deeds in every generation. In the blessing of Zichronos, our Sages show us the heavy responsibility carried by each one of us beyond the individual scope, and the duty to fulfill our avodas Hashem with each action so that it should hasten the coming of the Redemption.

היראה והשמחה

אכן, בצד רגשות היראה המאפיינים את ימי ראש השנה, מוצאים אנו להם מאפיין נוסף, חשוב לא פחות, והוא השמחה.

מקרא מלא דיבר הכתוב (נחמיה פרק ח). כאשר שבי הגולה התכנסו בראש השנה לקול קריאתם של עזרא ונחמיה, וכאשר מתוך הקריאה בתורה הבינו שהרחיקו לכת בחטאיהם והתעצבו על כך, פנה אליהם נחמיה: "לכו אכלו משמנים ושחו ממתקים... כי קדוש היום לארזוננו, ואל תעצבו כי חרות ה' היא מעוכם"

על כרחנו נמצאנו למדים שאין כל סתירה בין היות ראש השנה יום דין והיראה הנובעת מכך, לבין חיוב השמחה בו. אמנם שמחת ראש השנה אינה גלויה, וכפי שכבר נאמר "בכסה ליום חגנו", (עיין "שפת אמת" תרל"ד, תרל"ו), אולם ביסודו של ראש השנה יש מקום לשמחה, וזו בכלל אינה מהווה סתירה לחובת היראה.

כלל גדול אמרו חכמים (ברכות ל, ב) בביאור הכתוב בתהלים (ב, יא): "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה". "מאי וגילו ברעדה? במקום גילה שם תהא רעה". הגילה והרעה אינם סותרים זה לזה. כיון שהמדובר ביראת שמים, משלימה הגילה את הרעה. כדברי תלמידי רבינו יונה (שם):

שאף על פי שאצל בשר ודם היראה והשמחה הם דבר והפכו, שבשעה שאדם

מפחד מזולתו הוא עומד גרוע ודואג, אבל הקב"ה אינו כן, אדרבה, כשאדם מתבונן בגדולתו וירא מפניו, ישמח ויגל באותה יראה...

אף ב"תנא דבי אליהו" (רבה, פרק ג) נאמר: "אני יראתי מתוך שמחתי, ושמחתי מתוך יראתי", מבלי שתימצא כל סתירה בין הדברים.

דוגמא ומופת ליראה ושמחה שחברו יחדיו מוצאים אנו אצל יצחק אבינו. יצחק הוא המסמל את עמוד היראה ואף על פי כן שמו מעיד על השחוק והשמחה שהיו מנת חלקו. הסביר הדברים ה"שפת אמת" (ירא, חרמ"ג):

* שצחק היה לו מידת היראה והפחד, וכול להיות שלא היה ניכר על פניו רק שמחה וחיוה. כי באמת אין מי שישמח בעולם רק שיש הוא ירא ה' לאמיתו, ואין לו שום פחד אחר.

כלל גדול זה שנאמר על כלל קנין היראה, נכון גם לגבי יראת ימי הדין. הכתובים (תהלים פרקים צ, צח) מעידים כי בצד היראה הנובעת מההופעה האדירה של הקב"ה בקומו לשפוט הארץ, מובילה אותה הופעה עצמה לשמחה עצומה. "אז ירגנו כל עצי יער לפני ה' כי בא... לשפוט הארץ...", "נהרות ימחאו כף יחד הרים ירגנו, לפני ה' כי בא לשפוט הארץ..."

היראה האמיתית שכאמור היא המשחררת מכל פחד אחר ומכל נטל שבעולם, היא הגורמת לעליצות של הבריאה, והיא העשויה לשמח את יראי ה' באמת.

מתוך כך נמצאנו למדים שאין כל סתירה בין "ובכן תן פחדך" לבין "ובכן צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוהו". הדברים משלימים זה את זה, ולפיכך על שניהם אנו מתפללים כבנשימה אחת.

אף בתקיעת השופר שמטרתה להחריד ולהרעיד הלבבות, ישנו גורם של גילה. "אשרי העם יודעי תרועה, ה' באור פניך יהלכון, בשמך יגילון כל היום ויבצקתך ירומו".

ליראה חיובית נפלאה זו אנו מקיים ומיחלים ואודותיה אנו מתפללים. זו היראה שהיא במרכז הגייגנו בימים קדושים אלו וממנה תוצאות חיים.

סוף ההצגה

וזהו שני הפכים שיש בימים הנוראים אלו, מצד אחד הם ימי שמחה וגיל, ששמחים אנו בחידוש המלוכה של הקב"ה, אולם מצד שני יש בהם יראה ופחד מאימת הדין. מצד אחד מתקיים "ובכן צדיקים יראו וישמחו", ולאידך גיסא הלא מבקשים "ובכן תן פחדך". ברם הם אינם סותרים אהדדי, ולא עוד אלא שהם מסייעים זה את זה, וכלשון התנא דבי אליהו (פרק ג) שאמר דוד המלך ע"ה "אני יראתי מתוך שמחתי, ושמחתי מתוך יראתי", וכמו שכתב הרה"ק רבי שמחה בוגם מפרשיסחא זי"ע במכתבו הידוע (נדפס בסוף ספר 'קול שמחה')

"השמחה והדאגה מוסתרת בפחד, יזכה ה' להיות לו שניהם יחד", כי זה גורם לזה, שאם מפחד באמת מאימת הדין זוכה לצאת זכאי בדין בשכר האמונה, והיינו דאיתא בזה"ק שהקב"ה קבע את יום ר"ה לדין ומשפט כדי שייראו מפניו, אך המפחד באמת מה' זוכה לצאת זכאי בדין, ובכך יש לנו לשמוח.

46 R. Druck

Some explain, based on the Midrash (Bereishit Rabbah 56:1) that although Avraham Avinu set out joyously to perform the Akeidah, he nevertheless wept, as the Midrash describes: "He stretches out his hand to take the knife, and his eyes shed tears which fall into the eyes of Yitzchak out of a father's compassion and nevertheless his heart is happy to fulfill the will of his Maker."

The Midrash makes it clear that although Avraham was happy to do Hashem's mitzvah, he still experienced the compassionate feelings of a father toward his son, and tears therefore poured from his eyes. Hashem saw his pain and answered the prayer implicit in his tears even though he did not actually utter a prayer from his mouth.

וה' עליהם יראה ויצא כנרץ חצו ואדני אלקים בשופר יתקע ויהלך בסערות תיקון. ה' צבאות יגן עליהם.

"And the Eternal will appear over them and His arrow will go forth like lightning and Hashem Elokim will sound the shofar and go with stormwinds southward. The Lord of Hosts will protect them" (Zechariah 9:14-15).

Rashi has a second commentary on this verse, which explains it as dealing with the epoch of the final, ultimate Redemption.

Hashem Yisbarach will reveal Himself to Klal Yisrael. His arrow will go forth to fight the war of His nation. It will speedily defeat all the enemy nations, and burn them up like a bolt of lightning that destroys in a single moment. Hashem Yisbarach will sound the shofar to accomplish two goals: to shock and confuse the nations who fight against Yisrael, and to motivate Yisrael to subjugate evil. Like a stormwind, Hashem Yisbarach will go forth to fight and to gather the scattered exiles of Yisrael. He will protect Yisrael during their battle against the other nations.

48 My Sole Desire - R. Huger

The shofar gives us the power to crown Hashem our King. The shofar emits a straight, even sound, wordless and tuneless. It expresses our raw, unadorned desire to do Hashem's will without any specifications or conditions; we willingly accept upon ourselves whatever Hashem wants of us.

Rosh Hashanah is a Yom Tov on which we eat a seudah and rejoice. We are happy to crown the King of all kings upon us. It takes effort and inner strength to subjugate ourselves to Hashem, but we are happy because this is our true, inner desire. Our joy in crowning Hashem King is the determining factor of our judgment; it indicates that our true joy and happiness in life is bringing nachas to Hashem.

מאני ימי רצון

* אי לואת, אל נא נשכח בימי הדין את מצבנו ועולמנו למעשה, נדע נא: אני בחדרי, על השלחן שלי, עם החברים שלי, בבית שלי, עם המאכלים שלי, עם המכירים שלי - צריך להתנהג כפי רצון השם בתורה, אם לא נפליג למרומים ככוונותינו ומחשבותינו אלא נישאר מעשיים בעיצומה של ההתלהבות של התפלות והתקיעות - כי אז נתקרב אל רצון אבינו שבשמים. ובל ניתן להתפעלות והתרגשות להרחיקנו מעולמנו המציאותי אל גנוי מרומים של דמיון. ונדע, כי מ"לב טוב" מוכרח להתוות "עין טובה, חבר טוב, שכן טוב" - הן זה ר"ה, וזוהי - קבלת עול מלכותו ית'!